

Jolanta M. Marszalska: [Recenzja] Jolanta Gwioździk, *Biblioteka panien benedyktynek łacińskich we Lwowie (XVI-XVIII wiek)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2001, ss. 196 + Zusammenfassung i Summary.

Biblioteki zakonne mimo ogromnych zniszczeń i rozproszenia, jakie miało miejsce po licznych kasatach zakonów w okresie rozbiorowym nadal budzą wielkie zainteresowanie badaczy historii książki.

Biblioteki w życiu każdego klasztoru zajmowały szczególne miejsce. Otaczane opieką były miejscem pogłębiania własnej wiedzy, a nade wszystko studium nad lekturą duchową, które odbywało się w określonym rytmie modlitwy i pracy w oznaczonym czasie.

Strukturę bibliotek poszczególnych zakonów, ich wzajemne związki i uwarunkowania odnoszące się do organizacji biblioteki, zwłaszcza problemy gromadzenia, opracowywania, udostępniania zbiorów, potwierdzały wielokrotnie dbałość o zgromadzone stare księgi, poprzez ich przemyślane kompletowanie, udostępnianie a z czasem i konserwację. Na funkcjonowanie bibliotek klasztornych i ich dzieje w istotny sposób wpływały wydarzenia historyczne, które doprowadziły do ich znacznego rozproszenia.

Niewiele jest opracowań monograficznych na naszym rynku wydawniczym, które podejmują tę właśnie tematykę. Uwarunkowane jest to m.in. ogromnym rozproszeniem źródeł bezpośrednio związanych z badanymi księgozbiorami, bardzo często utrudniony do nich dostęp, zwłaszcza jeśli owe archiwalia czy resztki ocalałych księgozbiorów znajdują się poza granicami naszego kraju. Przeprowadzenie kwerendy archiwalno-bibliotecznej często w niesprzyjających warunkach bywa sporą barierą w rzetelnych badaniach naukowych. Tym niemniej dzięki wielkiemu uporowi, ogromnej wiedzy oraz orientacji w źródłach u badaczy tego zagadnienia, prace takie mogą powstawać. Należy do nich bez wątpienia praca Jolanty Gwioździk pt.: *Biblioteka panien benedyktynek łacińskich we Lwowie (XV-XVIII wiek)* wprowadzająca badacza księgozbiorów klasztornych w świat kultury duchowo-intelektualnej panien benedyktynek łacińskich we Lwowie. Reguła Św. Benedykta z Nursji za podstawę egzystencji mnichów uznaje Opus Dei, służbę Bożą wyrażającą się w officium divinum i lectio divina, które kładły ogromny nacisk na dbałość intelektualną formacji zakonnej, służącą wewnętrznemu rozwojowi mnichów i mniszek.

Autorka w swej syntetycznej rozprawie ukazuje zarys dziejów klasztoru p.w.

„Wszystkich Świętych” od XVI-XVIII w., historię fundacji lwowskiej, szeroko pojętą działalność klasztoru, życie wewnętrzne poprzez pielęgnowanie ideału monastycznego w organizacji życia klasztorowego w opactwie lwowskim. Rozdziały III, IV i V niniejszej publikacji dotyczą bezpośrednio dziejów i organizacji samej biblioteki konwentu lwowskiego. Możemy krok po kroku prześledzić fakt narastania zbiorów poprzez gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie, nie wyłączając bieżącej konserwacji zbiorów (!) aż do faktu jego udostępniania. Bardzo istotne przy tego typu pracach badawczych jest podanie (choćby w przybliżeniu) struktury liczbowej księgozbioru zarówno na podstawie zachowanych inwentarzy poprzez ich porównanie do aktualnie zachowanych woluminów, przeprowadzenie analizy typograficznej, tematycznej zgromadzonego księgozbioru i wreszcie to, co chyba najważniejsze, zapisów proveniencyjnych, glos marginalnych i dedykacji. Tego typu badania są kapitalnym materiałem służącym do odtwarzania panujących zwyczajów literackich, edytorskich, typograficznych i kulturowych. Dają one doskonały materiał służący poznaniu szeroko pojętej kultury czytelnicej, świadczą o umysłowości i potrzebach intelektualnych odbiorców, a także o ważnej dla badacza kultury obyczajowości danej epoki.

Te wszystkie elementy ważne dla dziejów poznania księgozbioru panien benedyktynek łacińskich porusza Autorka, dzięki czemu wspomniana praca nie jest tylko suchym rejestrem faktów, ale stanowi pogłębioną analizę potrzeb duchowych i intelektualnych omawianego konwentu na tle swej epoki.

Dzięki pracom badawczym Jolanty Gwioździk nad dziejami biblioteki benedyktynek lwowskich możemy odtworzyć stan księgozbioru i niepowtarzalną specyfikę ich kultury umysłowej, będącej nierozzerwalną częścią charakterystycznej dla tego środowiska kultury monastycznej.

Opisując bibliotekę konwentu, omówiła Autorka dzieje księgozbioru, jego organizację i charakterystykę z uwzględnieniem zagadnienia użytkowania książki. Tekst uzupełniają i wzbogacają bibliografia z podziałem na wykorzystanie bogatych i często trudno dostępnych źródeł rękopiśmiennych, źródła drukowane i opracowania, a także tabele i ilustracje. Te ostatnie wprowadzają odbiorcę za mury klasztornej librarii panien benedyktynek, dając wyobrażenie o bibliotece konwenckiej w pierwszej połowie XVIII stulecia.

Publikacja mimo, iż z wielu powodów przewidziana jest dla wąskiego grona odbiorców uzupełnia w znacznym stopniu lukę badawczą ujmującą szeroko pojęte zagadnienia kultury książki zakonnej, reguły benedyktyńskiej. Dotychczasowe prace (głównie rozprawy i artykuły) które do chwili obecnej ukazywały się, głównie poruszały te właśnie zagadnienia w sposób przyczynkowski i nie do końca wyczerpujący. Publikacja Jolanty Gwioździk ma już charakter zarysu monograficznego, stanowiąc ważny krok w dalszych badaniach związanych z tą właśnie tematyką. Wzbogaca ona w sposób istotny naszą wiedzę historyczną o oddziaływaniu kulturowym księgozbiorów na otoczenie będąc jednocześnie nośnikiem nieprzemijających wartości i potrzeb duchowo-intelektualnych panien benedyktynek lwowskich.